

XII Confarad

**“Os Sefaradim
e a história
dos livros em Ladino”**

por

Dov Cohen

Year 1500

**Ethnic-Linguistic map
Southwestern Europe**

בשם ה' יי-
עור-
בבית איהן את למיד לעזיז רב יוסף שיפצי ליהודה פ"ח ע"ג
למא מזה"ת ענדי וקצות מן הקאצי אצלוי ללקראה עלי ע"ס
שאנק ענדי לשדה חרצק עלי אפולב ולמא מאיתיה פי אשעאנד
מן שדה למשתחאן ללאמור אנצרייה וכאן זאלך מונד ועלת
כסאילך ומקאמאדך מען לאסכנודרייה קבלתן אמנתחן תצוו
וקלת לעל שוקה אקונו מען אוראכה סל"ז קראת עלי ס"א תך
קראתה מען עלה להיאה ומא חתה ל...

Guia dos perplexos, de Maimonides
(manuscrito yemenita, ca. 1600)

איסטוריה
די לה גיררה

פואיזיאה

קונפואיסקטה אין איידן אין נוב'מבר 1917

איסטוריע פון פובליקאציע אין איזנער

אין נוב'מבר 1918

קושלינגטון די 7 נוימבער 1919

איזמירנה

História de la Guerra
Esmirna 1919

איסטוריה די לה גיררה

לונה פואזיאה קיז' ליוו אסינטאר,
פודו לו קי איסטאנוס פאטאנדו קונפאר.
קינדו אים מאראצ'יאה קומו ריניצ'אמו,
איסטוס וואל'ים קי-נזוטרוס קומפורטאנוס.
אי אים טאונצ'יין אאיגדה די מאראצ'יאר,
קומי איקטו לו איסטאנוס פודיינדו ג'יקיאר.

פואזיאס קומו לה קי קירו איסקריצ'יר,
קידאן מוג'אס צ'יז'ים קומו און קוצ'יניר.
אי פואזיאס קומו לה די איסטוס אכיווס,
קידאן אין צ'יז'ים פארה אכיווס אי פאכיווס.
קידאן די קוצ'יניר פארה נואיקטרוס א'יזוס,
קי לאס מילדאן מאעצ'יין אה נואיקטרוס פ'עיז'וס.

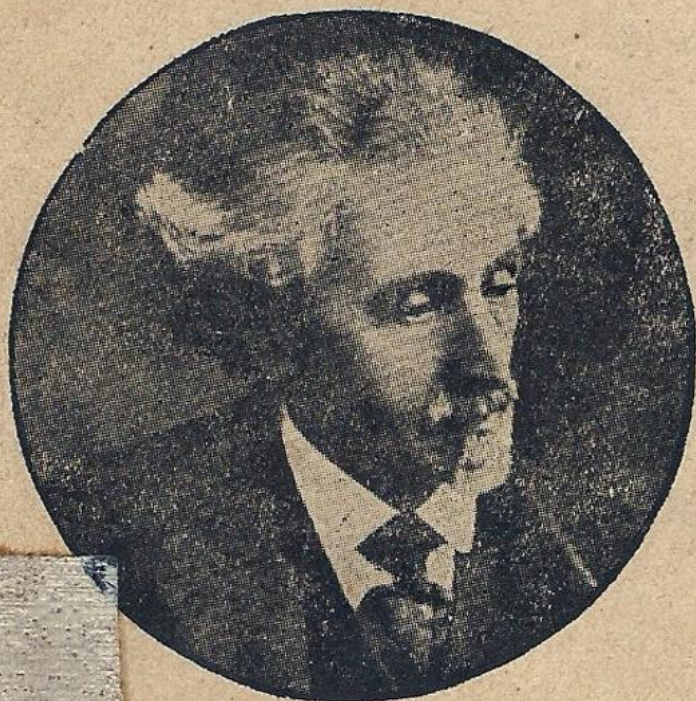
קואלו נו דידי קי נו דארה אה פינסאר,
קואלו נו איסקריצ'ירי קי נו ווי ארה קאגסאר?
נו סון צ'ידאס איסטאס קי איסטאנוס לייצ'אנדו,
סון מוכ'גוס דירע'ים לוס קי איסטאנוס מאראצ'אנדו,

BIBLIOTECA JUDIO-ESPAÑOLA

Colección de los mejores autores
antiguos y modernos, nacionales y extranjeros

Editor: **JACQUES CAPPON**

**TOMO
Nº 2**

An-Ski

הַדְּיבּוּק

„EL DYBUK“

LEGENDA DRAMATICA EN 4 ACTOS
TRADUCIDA DE JACQUES CAPPON

Tipografía Joseph M. Benbasa — Sofía

Sofía ca. 1930

INTRODUCCIÓN

EL HASSIDISMO

El Hassidismo data su creación del año 1741, cuando el R a v Israel Baal Schem de Miedzyborz en Podolia empezó a reformar la Religión Judía, or mejor dicho sus tradiciones y sus ritos.

Hassidim: si llaman los miembros de esta secta mystica — kabalistica de Israel Baal Schem, el cual apareció como propheta y hombre milagroso y mas despues devino a ser adorado como un santo.

Israel Baal Schem si llamaba Zadik y si concideraba como el representante del Dio en la tierra, ansi que segun El solo

aquellos son merecientes de llamarsin hijos del Dio, los cualos si ajuntan a su secta. Israel Baal Schem demandaba de sus aderentes como condicion principal, una sumicion severa y por contra, El prescribia a sus aderentes — en contradicción a los Kabalistas — una vida alegre, mismo en cultivando el vicio del alcohol. Los Hassidim bien entendido si persiguiban de los Rabbanim y mismo si excomunicaban. A la muerte de Israel Baal Schem, la secta contaba 40 mil almas y de dia en dia si munchiguaba, vstto que sus 3 nietos tomaron sobre si la mición de continuar el laboro y ansi abusaban con la inioranza del pueblo.

İztiraplı bir Evlenme

MUSEVICE ROMAN

Yazan : ELİYA KARMONA

Naşiri : ELİYA GAYUS

Kazado por dolor

Romanso muy kuryozo

Kompuesto por : ELİYA R. KARMONA

Editado por ELİYA GAYUS

İSTANBUL

1948

SUHULET BASIMEVİ

Ankara Caddesi, Çagaloğlu Yokuşu Narlıbahçe Sokak No. 5

Elia Refael Carmona
Kazado por dolor
Istanbul 1948

Jud 35

4

Цена 1 левъ

ЕЛЪ ЛУЛАВЪ

СУ СИННИФИКАСІОНЪ
И
СУ ЕМПОРТАНСА

ескрито спесялменте пара ла мансевесъ

Издание И. ПЕРЕЦЪ
София — ул. „Нишка“ No 13.

80-102

СОФИЯ
Печатница „Амишпачъ“
5692 — 1931

El Lulav
Sofia 1931

Пресйо 5 левасъ

ДИВЕРТИМЕНТО ЛИТЕРАРИО ПАРА ЛА ФАМИЛЯ ЖУДИЯ „ЛА ЖУДИЯ“

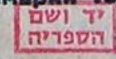
№ 2.

№ 2.

80-962

ноемврий 1931 г.

Печатница ЛЕВИ, ПЕТРОВЪ & С-ие—Русе

La Judia
Ruse 1931

**Há mesmo uma
literatura
em Ladino?**

Estatísticas

entre os anos 1490-1960:
cerca de 4000 títulos:

Livros – 3700 títulos

Jornais – 300 títulos

Os maiores centros de publicação de livros em Ladino:

- **Salônica – ca. 1450 títulos**
- **Constantinopla – ca. 750 títulos**
- **Esmirna – ca. 350 títulos**
- **Jerusalem – ca. 230 títulos**
- **Viena – ca. 200 títulos**
- **Livorno – ca. 180 títulos**
- **Sofia – ca. 150 títulos**
- **Veneza – ca. 130 títulos**

- Adrianópolis
- Alexandria
- Amsterdam
- Atenas
- Belgrado
- Bucareste
- Buenos-Aires
- Burgas
- Bursa
- Cairo
- Cavala
- Craiova
- Corfu
- Florença
- Indianápolis
- Kazanluk
- Kyustendil
- Londres
- Los Angeles
- Mântua
- Nápoles
- Nova York
- Paris
- Pazardzhik
- Pisa
- Plovdiv
- Rodes
- Ruse
- Saraievo
- Shumen
- Escópia
- Tânger
- Tel-Aviv
- Tetuão
- Tiberíades
- Turnu-Severin
- Varna
- Vidin
- Xanti
- Zemun

Livros em Ladino:

O início

סדור תפלות

ברואי מעלה ומטה ועידון
יגידוך כלם כאחד יי אחד ו
כלם אחד
שלשים ושתים נתיבות שבילך
וכל מבין סודם יספרו את גדלך והם יכירו כי הכל
שלך ואתה האל המלך המיוחד ועידון
לבבות בחשבם עולם פנוי נמצאו כל יש בלתיך
שנוי במספר במשקל הכל פנוי כלם נתנו פרועה
אחד ועידון מראש ועד סוף יש לך סימן
צפון וים וקדים ותימן ושחק ותבל לך עד גאמן
מזה אחד ומזה אחד ועידון הכל ממך נזכר
וכבוד אתה תעמוד והם יאבדו אבוד לכן כל יצור
יתן לך כבוד מראש ועד סוף הלא אב אחד ועידון
עולם אשר מלך בשדם כל יצור
נברא לעת נעשה בחפצו כל אין
מלך שמו נקרא ואחריו בכליות
וכל לבדו ימלוך נודא תוא היה ותוא היתה ותוא

כל

אדון

Sidur Tefilot Nápoles 1490

סידור כמנהג יהודי ספרד
נאפולי ר"ן 1490
(הספרייה הלאומית, ליסבון)

והזמנים ואומר רצה ומודים ושנים שלום וקדיש

שלדראן די בית הבנסת אידיראן

סברי

מרגן באי אמה בזרא פרי הגפן

באי אמה אשר בחר בנו מכל עם וזממנו מכלל
לשון וקדשנו במצותיו ותתן לנו יי אלדינו באהבה
מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום חגה
המצות הזה את יום טוב מקרא קדש הזה זמן חי
חירותינו באהבה מקרא קדש זכר לציואת מצרים
כי בנו בחרת ואתנו קדשת מכל העמים ופועדיו
קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו באי מקדש יש
ישראל והזמנים באי אמה לשהחיינו וקיימנו וזה

והגיעני לזמן הזה אי ביביראן קדח אנו שו
באשו אי רישקובדדו אי לברן לאש מאגוש אי דחן
על נטילת ידים אי טומרה דיל אפיו אי אינטונייה
איניל וינגרו אי דירה באי אמה בזרא פרי האדמה
אי קוכרה אי דרה אטודוש אי טומרה טרוש מצות
אי פרטידה לה די אין מידיו פור מידיו אי פונדה לח

Até a metade do século 19,
a literatura em Ladino era
predominantemente de temas
tradicionais e religiosos

Os livros em Ladino produzidos naquele período podem ser divididos em quatro áreas temáticas:

1. Traduções e comentários Bíblicos
2. Liturgia
3. *Halachá* (leis) e costumes
4. Ética e filosofia judaicas

Pentateuco Constantinopla 1547 (Poliglota)

השבח למחייב המציאות אשר העיד אהנו
לזרפים ספר כלו מחמדים חמשה חומשי
תורה בתוכים בכתב אשורי עם הפסוקות
וחמש מלות וכו' לחועיל לעדי בני ישראל
ולשונם תסחר לדבר צחות ראינו להדפיס
בו תרגום הסקרא בלשון ינו ולשון לעז שתי
הלשונות המודגלות בבני עמינו גלות החל
הזה שיעני יהודה וישראל השוכנים בארצות
הזרות חולחית כל בר ישראל מחייב
לחשלים פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא
ואחד תרגום ראינו להדפיס בנגמס כן תרגום
אנקלוסופדו שיעה והאליאורט חיל
כידפסת הספר הזה מוכנו להדפיס
ספרים רבים להרביץ הורה
בישראל וחיתה התחלת הספר
חזה בראש חרש רמנו
שנת השז לצירה פה
קושטנרניה בכית
צעיר

תחוקקים אליעזר בבר גרשם שונצין זל

אשר ישיב את אפסו אימתי קיבא
אדשי פרוש אפסו אימתי קיבא
וישון ויטב קי אנתנין
אנתיאן שטיש ממדיש קי א
אפליתינן אולאוש קי אדינמוטן
פון א ויהי קי איטון אוטי
אפוביתיקן איממדיש נון תיאן
קי אקבן אפסובון שפיטיאן
ויגו קי אפרגילין אופרעה
אלו טו לאוטו טו איפי הין
איזש אופו יבטי איטטון פוטמו
נאטון דיקשיטי קי פאן הנטרא
באזפישטי וולך קי אדייבין
אניר אפוטו טפיטי טו לויקי
יפירן טי הנטרא טו לוי ותרד
קי אפטרותין ייניקא קי
איינשן איין קי אידן אפסון
אטי קלוש אפטוש קי א
אבר וישיבתי רנא פירנא

תבוא אל הן חסידות דודו
ויטב אלדים למלדת וערב
העם ויעצמו סאד ויהי כי יראו
המילדה את ד' אלהים ויעש
להם בתיס ויצו פרעה לכל
עמו לאמר כל הבן הילוד
ת' ארה תשליכרו וכל הבת
תחיין פ
וילך איש מבית לוי
ויקח את ב' ב' לוי ותרד
האשה ותלד בן ומרא אתו כי
טוב הוא ותצפירו שלשה
ירחים ולא יכלה עוד הצפינו
ותקח לו תיבת גמא ותחמרה

אין אנטיש קי ויני אהיל ישיב
לה פארטירה אי פארין
אבוננו איל דין אאט פרטיש
אי פוננושי איל פוא ילו א
אינפורטי סירונשי טונג
פרי קי טימירון לאש פרטירש
איל דין אי דין אהיל ישיב
קאטאשו אי אינקומיר פרעה
אטורו טו פוא יכלו עי דויה
טורו איל הינו איל נא ידן אהיל
ריאולו אינא דיש אי טורה דה
הינה אביבנו ארטינו
אנרוכו וארון די קאטר די לוי
אי טומן אה הינר די וני
אינסינטושי לה פוניר א פארין
הינו אי ידן אהיל קי ב' ב' און
אוישקונג קלוטו שטיש א
רופרונטאט אויטוטי פיר

סדר נשים

איש סדור די מנגידיש אין לאדינו פרה
טודו איל אגיו קונשו אורדין די ברכות
אל פין • אי איל אורדין דיל לאבר די
לאש מאנוש אי אומרוש מוגוש דינים
לוש קי ויינין אפורפויטו אין קאדה
קאבוז קי טוקה דילוקי מאש אקונטיסי
• אי אל פין און אלף בית קונלוש
פונטוש קי אבוגז איניל לאדינו פארה
קי לויאגז פונגאן מאנו אינלה אוברה
יל אביזאר אשוש היגאש אינושא
אישטורבין אין אירלה אבושקאר:

א

Seder Nashim

Salônica ca. 1565

סדר נשים

סלוניקי 1565

(הספרייה הלאומית, ישראל)

ליברו לייאמארו אין לשון הקדש שלחן הפנים אי אין לאדינו
מיוה די איל אלמה פורקי איש ק

קונפואישטו די טודוש לוש דינים קי איל פואיבלו
אה מינישטיר פארה שאל באשיות די שוש אלמאש טרישלאדאדו די איל ליברו קי
אורדינו אי היזו איל חכם השלם קי אביברו אי אינגראנדישיו ליי אין ישראל הישיש
כמוהר יוסף קארו יעו. אי קניז אישטי ליברו שאנטו טוביירי אי מילדארי שאברה
טודאש לאש קוזאש קיאה מינישטיר שאביר פארה פירפיקשינאר אשי אי אלמש
פריכונאש די שו קאזה. אי שיאה אישקרשו אין לאדינו אי אין
ליטרה אינשירה אי קון פונטוש פארה קי טודוש לו
שיפאז ליאיר. אי קון איל נו אברה גודיו

קי שיאה עם הארץ שי קוויירי אי
אינגירשיאה לה טיירה
די שאביר

אי אבריראן לוש איווש אינו שי האליאראן די פלאויר דינאירשי שאביר ליקי
טנקה שופיירוז אי יאירשי טאז אפיגאדוש קנניל דיו ברוד הוא קי קוניסירה בארה
אונג אינשי אבירשי טראשטורנאדו אין אוטרו אי נו שי טרוקארה כור איל מונדו
טודו

נדכס בעיון רב בבית הנעיר והקטן יוסף בן לאדוני אבני החכם השלם מוקדר
עחק כן רבב הקסיד מוכר יוסף יעבן הדוכש זכר נדיקים ומכילים
לקיי העולם כבא :

בשאלונקי

קרית מלך רב ממשלת אדוננו המלך הגדול והאריר
כולטאז סילים ירום הודו ותנשא מלכותו אמן

ביתה בהחלה החלכה המפוארה והקדושה מלאכה שמים יספ
זכרה מויקפת שבעהים עו בלב שנה הסכת כ' בדחמס
עפיינו ונחננו להשליחו ולעשות ספרים סדכה אמן וכן יקי רנון :

Rab. Meir Benveniste Mesa de el alma Salônica 1568

שלחן הפנים
שאלוניקי שכ"ח (1568)

ליברו ליימאדו אין לשון הקדש
מיזה די איל אלמה

שלחן הפנים

אי אין לאדינו
פודקי איש ק

קונפואישטו די טודוש לוש דינים
בי איל פואיבלו
אזה מינישטייר פארה שאלבאשיות די שוש אלמאש טרישל אדאדו די איל ליברו קי
אודדינו אי היזו איל חכם השלם קי אביברו אי אינגראנדישיו ליי אין ישראל דישיש
במזהר יוסף קארן יצו. אי קייז אישטי ליברו שאנטו טוביירי אי מילדארי שאברה
טודאש לאש קוזאש קיאה מינישטייר שאביר פארה פירפיקשיונאר אשי אי אלמש

פריכונאש די שו קאזה. אי שיאה אישקריתו אין לאדינו אי אין
ליטרה אינטירה אי קוז פונטוש פארה קי טודוש לו
שיפאז ליאיר. אי קוז איל נו אברה גודיו

שיאה עם הארץ שי קויירי אי
אינגירשיאה לה טיירה
די שאביר

אי אבריראז לוש איווש אינו שי האליאראז די פלאזיר די ויאירשי שאביר לוקי
טנקא שופיירוז אי יאירשי טאז אפיגאדוש קוניל דיו ברוד הוא קי קוניסירה קארה
אנו אינשי אבירשי טראשטורנאדו אין אוטרו אינו שי טרוקארה פור איל מונדו

ספר הנהגת החיים

אשר חבר החכם השלם הכולל כמהרר משה אלמושינו נר"ו

לדרישה יניק וחכים להקים סוכה צדקה הנהגתו בן אחותו רעיהו בלהכתו אותה
לנחותו הדרך ילך בה לאור באור החיים הנצחיים : ועץ הדעת בכל הארץ מודעת
בעז והענומה העלמו' החכמה המדינית בתוך גן עדניו : כשלאן ערוך לפניו :
וילוו אליו לקריו ספר אחר קטן הכמות ורב האיכות בלהי אדויות : אשר
חבר המחבר עצמו לדרישה השל המלאושר האדון דון יוסף נשיא ירום
נשיא על מעלתו ודוממותו : יסולתו בהדרי קדש מניאות ומקות החלומות רשומות
בכתב אמת וסאר חלומ' בני אדם בטוב טעם ודעת הנודקים מהם : וסבת הווייהם
נצדקתם עומדה לעד : וידעת הפתרונות הנכונות בחקירות יקרות וכיאור כתובים
דבים הכלוים אליהם ומדרשי רזל : הזל כטל אמרתו ספיר גזרתו ובסופס ביאור
במלות הזרות מפורזות ביניהם : ומשנתו שלימה במה שחבר עוד בהתחלתם מפתחו'
מפותחות בשניהם : געשה ידיו בדך בהוראת שבליהם :
למען ירוץ כל חרוץ הקורא בהם :

ליברו אינטיטולאדו ריגימינטו דילה וידה

פודיינדישי וירדאדירה מינטי לייאמאר אישפיתו די שאביוש אי ביון אוינטורארזם
קונכפואיסטו פור איל פלאמוזישיו שאלכו כמהרר משה אלמושינו נר"ו אה
דיקירימינטו דישו אינטימו קירידו אי שובריכו איביל קואל שי קונטיני קואנטו
קונכייגי פארה כודיר ביון אנדאר טודה לה גורנאדה דילה וידה אומאנה שין איראך
קונכרינדוינדו איביל טודה לה פילוקופיאה מוראל מוי קופיזה מינטי
אי גיגריסיאה דיפואיש דיאיל אטורו מוי שובלימאלו טראטאלרו שובדי
לה אומינסיהה אי שיר דילוש שואיניעש אי די שוש קאושאש אי
שיקניפיקאסיוניש אי שולטוראש וירדאדיראש קי טאכניק קונפיטיק אה איל
דיגימינטו דילה וידה : קונכפואיסטו פור איל מינטימו אקטור אה דיקירימינטו
דיל מוי אילושטרו סיניור איל סיניור דון יוסף נשיא קי איל דין קאסיטו : אה
אומינטי שו פרושפירו אישטאדו
אמן :

בדפס בעיון רב בבית צעיר המחוקקים יוסף בן לאלי החכם השלם מוהרר
נצחק בן הרב החסיד מוהרר יוסף יעבץ הדורש זלזה והיתה התחלתו בהדפס
אלול השכד ליצירה ה' ברקמיו וזמנו להדפיס ספרים אחרים הרבה אין קץ :

Rab. Moshe Almosnino
Regimiento de la vida
Salônica 1564

ספר הנהגת החיים
ר' משה אלמושינו
סלוניקי שכ"ד (1564)

ליברו אינטיטול אדו ריגימיינטו דילה וידה

פודיינדושי וירדאלדירה מינטי לייאמאר אישפיתו די שאביוש אי ביין אוינטורלדוס
קונפואישטו פור איל פלאזוישימו שאביו כמהרר משה אלמושטנו כרו אה
דיקירימיינטו דישו איגטימו קירידו אי שוברינו איניל קואל שי קונטייני קואנטו
קונטייני פארדא כודיר ביין אנדאר טודה לה גורנאדה דילה וידה אומאנה שין איראר
קונפרינדיונדו איניל טודה לה פילוסופיאה מוראל מוי קופיוזה מינטי

איגיירשיאה דיכואיש דיאיל אוטרו מוי שבלימאלו טראטאלו שוברדי
לה איגינסיאה אי שיר דילוש שואיניעש אי די שוש קאושאש אי
שיקניפיקאיוניש אי שולטוראש וירדאדיראש קי טאנבייק קונפיטיין אה איל
ריגימיינטו דילה וידה : קונפואישטו פור איל מושמו הקטור אה דיקירימיינטו
דיל מוי אילושטרו שיניור איל שיניור דון יוסף נשיא קי איל דין קאשניו? אה
אאומינטי שו פרושפירו אישטאלדו

אמן :

באכתי מראש לית' שמרת' פי סוף אמרתי
שאלת' פי סודו ח' מוכדו סופד' דיל'
פיל' פי יוסי' לוכה' גנאי'ה סוף' דנו' דיכוכ'ה פי
בלח'ט'ה - ח' פי' ל'ס' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה' ח'
סוכ'ה' ט'וד'ר' - ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'

קאפיטולו ח דילה טוארס

פיל' פי יוסי' ג' ס'א'ב' - ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'

ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'

ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'
ח' פי' ל'ה' ויפ' ל'וכה' ד'ק'ו'ה'

פתרון חלומות בלאדינו
מיוחס לר' הא"י בן שרירא גאון
שאלוניקי, דפוס יוסף יעבץ?, ש"ך (1560) בערך
(אוסף פרטי, ירושלים)

O Tratado dos sonhos
Salônica ca. 1565

קאפיטולן ז דייל שוול או לה לונת

אי איטערולונג

און קס

ווירי קלפט

איניל סול או לה לונת

סוכרי אקילונא פינדק

לונט פויליס אכט

פירד אונג

Século 17:

O século "mudo"

Século 18:

A "Era dourada"

Rab. Yaacov Hulli
Meam Loez
Constantinopla 1730

ספר מעם לועז
מאת ר' יעקב כולי
קושטא 1730

קופלאש
 אינפישאר קירו אקונטאר אינאש דיל דיו
 אלטו די לוקי קרו אינמיטאר נאדה
 ייו נו פלאטו קון באיילי אי סאלטו אי קון גראו
 פלאיד פודקי דמן איל ממור מוס קינו מאמא
 רמוס טאנביין אימראמוס
 אזאיד לוקי אקונטישייו אין טניפו די איאנ
 מי אי לוקי שי רביסיוו איס קוזה די אינקאנ
 שי קון אזו די גינאטיי איל אחשודוש קאנ
 טדי קון גראדי בוז אי קון א גראדי אש
 טה מארבליא
 באשמיסיוו איל אמאנדר אין מונאס קומאר

קופלאס די פורים
 סלוניקי 1790

Coplas de Purim
 Salônica ca. 1790

O século "da Luz"

לה
גואירטה די אורו

אוטיא

טראטינימינטו

באסטווי - טאכ'יוווי - איפרוב'יוו

קיסטואיסאו

דיל העעור

רוד בכ"ר משה עטיא

פארה קומפלאור און און און און

מורה

קון דימאס אכ"ר מיטוהו לה לומרה פראנטוה קי בינו
וואקינדאן רול

דיי די פראנסיאה

קי דוקלארה לוס פרוב'יוו אוי בראנדיוואס קן טירנאן טוהום
אקיווס ג'דייווס קי איראן אמוראר אין א
ריינארדו

אמרה רק עם חכס וככון הבו הגרול הזה אין דכרוס קא' 4 ע'6

IN LIVORNO MDCCLXXVIII.

Nella Stamp. di Gio: Vinc. Falorai (Con Approv.)

David Moshe Atias
La Guerta de oro
Livorno 1778

לה גואירטה די אורו
מאת דוד משה אטיאס
ליורנו תקל"ח (1778)

סויגפדי אריזל אכטרי אונדי איטפירן קי אב' וס אי ג' ינטו סאב' יואה אי אונרארה ליט
גוסטארה אמילראר: איטטה מי פ' אטיגה אי אינטירראן קי לוקי לה פי' וי פ' וזאי מאס
סוק אמור' ב' וזישן אי סור איל דיג' ו' גראן טילן קי טומי אין ב' יר קי טודו מודו די אונד
איסטאמפה די מונ' וס מודוס די ליב' רוס אי ב' יר קי אינטרי כוס אוטרוס בון טי אליווא
בי פגבון קי איסטאמפי אין פואיטה לינגואה איסטאפניולה ליב' אצטינה פינגבון מודו די
ליב' רן בי די איסטוריוואס בי אצטיגאס בי מודירבאס בי פינגבון ליב' רן דיג' יאובראפ' יואה
אן די אוטראס סינקיוואס: בי טאכפוקו אפילו אלבון ליב' רן קי טראטי טוב' די לה
מירקאריריוואה קי איס לה קווה לה מאס אקיריכטייאה פארה כוס אוטרוס ג' ידיווס:
אמה בארה די בארה קי טודו לוקי איי איס די ליי אי אין לטון הקדש קי סון פוקוס
לןט קי לון אינטיריוואס: מה נואיסוס סאב' יוס בינדויג' וס טוב' יוראן די קונטידיראר

אונה מיראדה אה לוס סײלוס

או

לה פואירטה די לה אסטרונומיה:

פארה חיל חזו די לאס איסקולאס די לוס גודיוס.

קושטאנדינה

חיל חניו די

השנים מספרים כזל אל ומעשה ידיו מגוד הרקיע:
לפ"ק

חין לך איסטאנופיריאה די נסים די קאסטרו היז

Nissim de Castro

Una mirada a los cielos

o La Puerta de la astronomia

Constantinopla 1850

אונה מיראדה אה לוס סײלוס

או

לה פואירטה די לה אסטרונומיה

אסתאנבול 1850

מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית

ספר
שבילי עולם

חלק ראשון

אין דיטו לילדו דע אכאטיר רוינסטאלמיינטו די
סודס טיירע דילע **אזי"א** קון סוס נאליימיס
זיסטאלדו די כוס מלרזיס זיסוס ריווס. כו אזיר
זיסו זירמויון. אז סודוס לוס מיטאלניס קי
אין אייזע בליין. קוזאכטע. אז רינגלע די כוס
מורלדוריס. סירבונינטו די כוס זילולטס אז
סוס ליכט. סיס סינסזיאקס אז סוס קאליריס.
ריינס די כוס ריווס אז סוס פוויסטאזיאלס.
טומכרי די סוס פרוזילניאלקס אז סוס סיזדאליס
סוס לינגלזיס אז רויסטו די סוס אזירלעס.

אזונפאלו אין לבון בקדש דיל רב
שמשון בלאך הלוי זצ"ל

אז איסטאכטאלו אין לאזינו כטיאלה כנסדר
הצעיה. עקב שלום באדרון ס"ט
מטרה בקדש ק"ק חדש

פה בילוגראדו יט"א

בסנה כתר לש"ק

1860
1848
1860

הוא היה גדול אדוני המלך ושר המלך ושר המלך ושר המלך

ליוהו הארץ ומלאה הכל וינשבו בה: כי הוא על ימים יסרה ועד נדרה ויבוננה

בסנה ע"ה. למוטאזע זעמאט. לוסה טאלה זכ.

Shimshon Bloch
Shevile Olam
Belgrado 1860

שבילי עולם
בלגרד 1860

שבילי עולם

חלק ראשון

חין דיטו ליכרו דה אכאציר רוקינטאמיינטו די
 סודס טיירה דילה **אזי"א** קן סוס נאליוויס
 איקסאלדו די כוס מאריס איקוס ריוקס - כו אויר
 איקו אירמיוו - אי סודוס לוס מיטאלים קי
 חין אייאה באין - קואינטה - אי דיגלה די כוס
 מורחדורים - סירציימיינטו די כוס אידולוס אי
 סוס לייק - סיק סינקייחאק אי סוס קאצירים -
 רייקס די כוס ריוקס אי סוס פודיסטאנייאס -
 טימברי די סוס פרובינלייאק אי סוס סיבדאליס
 סוס ליננולזיס אי ריקסו די סוס אופראס

איל מוג'אג'ו אבאנדונאדו

או איל ג'יקו אליעזר

רומאנוו הוסטוריקו

קומפואיסטו די

אהרן די יוסף חזן

איזמירנה

5637—1877

אטאמפארדו חזן ליה הוסטאמפארטאס די

ל. ה. ס. פ. י. ר. א. ב. ס.

Aaron Hazan
El muchacho
abandonado

o El chico Eliezer
Esmirna 1877

איל מוג'אג'ו אבאנדונאדו

או איל ג'יקו אליעזר

מאת אהרן חזן

אזמיר 1877

איל אסולאדו אין לה איזלה

רובינאן אין קאזה דיל פארדי - איל פרימו ביאוי . אי לו קי
לי אקונטיסיו פניה קי אריבו אה לונדרה .

לי אריסאנו דילאטרי די איל , דיט
אי פארעיו פארה לה עיירס די איל
לה סינדאד די סולאל , לה קיאלה
אינעראלס די מאד , אי פאטונס
איל דייו צוק סוא אאיל אין קו ט
פואי פואאנדו אין לה ריקסס אי לה
צאקטאנטי , אי קואנדו לייס אלקאנס
קן פוא דיטו פיר ריסחאג אה ס

לה סינדאד קי נוכאצה עי פארדי קי איל פואי כאקידו ליו סי
ליאנס "צוק" , נומברי די עי פארדי "רוביסיון" , לה סינדאד קי
אקיו עי פארדי פואי אין "צרימין" אי אאיל קאצו דיל איגו קי סי

El asolado en la isla

Clark & Son

THE
L I F E
AND
STRANGE SURPRIZING
ADVENTURES
OF
ROBINSON CRUSOE,
OF *TORK*, MARINER:

Who lived Eight and Twenty Years,
all alone in an un-inhabited Island on the
Coast of *AMERICA*, near the Mouth of
the Great River of *OROONOQUE*;

Having been cast on Shore by Shipwreck, where-
in all the Men perished but himself.

WITH
An Account how he was at last as strangely deli-
ver'd by *PYRATES*.

Written by Himself.

L O N D O N:
Printed for *W. TAYLOR* at the *Shop* in *Pater-Noster-*
Row. *M D C C X I X.*

Robinson Crusoe
London 1719

לום דום

ביאז'ים די גוליוויר

אונדי לום ליליפוסייאנום אי אונרי לום גיגאנטיס

פור סואיפֿט

ערוזלאהדאדו פור אליקסאנדר בן גיאת

פיצליקאדו אין איל „מיסיריט" די איזמירנה אליו 10

אין 5657

ירושלים

5672

איסטאמפאדו פור לה „ליבריריאה „שי"ש"

אין לה איסטאמפאריאה די

שלמה ישראל שיריולי אין ירושלים

Jonathan Swift Los dos viajes de Guliver

onde los lilipusianos
i onde los gigantes

Jerusalem 1912

WILLIAM LE QUEUX

איסטוריה איקסטראארדינארייה

די

ראספוטין

איל פאפאס קרימינאל

פובליקאדה פור איל קוליב"רו

דוקומינטוס סיקריטוס ריקוויידוס פור איל

גוב"רנו אינגליז

סאלוניקו קיפטיונצרי 1920

טיפ גוב"ל

Istoria extraordinaria
de Rasputin
el papas criminal
Salônica 1920

בית המדרש ליהודים

לום ב'סיון די בירלין

רומאנסו

ביבליאאטיקת די דוקומינטוס סיינטיפ'יקן-אירוטיקוס.
מאנוסקריפטן סיקריטן סוכרי לאם קוסטומבריס ביסטיאלים
אי סימבאליים אלימאנאס, אדאפטאדן איספויסויאלמינטי
פארה איל ג'ורנאל «לה אקסיון»

סאלוניקו

1934—5695

Hans Ludwig
Los vicios de Berlin

Salônica 1934

חידוסינו די לה טרומסיטה

ראקונטום אריגרים

ריגורחאמיכטי דיפוכדירו
לחם ניכיוחם

סומארייו

לה דיזמחלייחה
חרילומב הוני פחה...
קייחיה ונה...
גון פואיחיה

דום האנטים
קי חליחה ירחדו
[פואיחיה]

איר לאדרון

Racontos alegres

Salônica ca. 1925

אגורה די פובליקאסיונים גוריאס

פונדאטאן פון היל

סירקלי בני ציון

בייז'ה-נואיב'ה מיירה

דוטאנס

פון מאודור הירצל

נירנלאנדאן פון

יוסף עזיאל

סאלוניקו

5674

לינספרינעריאלס ען החיים

Theodor Herzl Vieja nueva Tierra

Salônica 1914

SAMUEL S. LEVY

איסטוריעה דיל קאפיטאן

אלפריד דראייפוס

הקונפאסאריאה די אינסטראקציונס

ALFRED DREYFUS

האקקריטע די פארטי

שמואל סעדי הלווי

גראדאטור דיל גורנאל לה איפוקה

בילגראדו

איסטאנשארו אין לה איסטאנשאריאה די שני הורב'ן.

1898-5658.

Sam Levy Istoria del Capitan Alfred Dreyfus

Belgrado 1898

קרבת פסח.

קי אים איל בירדאדירן פסח.

16

אין קי מודו דיכומוס די אור לה פייסטת
די פסח?

אונת רונאטיב'ה מיניסטירונת אי אימפורטאנטי
מיטירדע דילאנטי די שודוס לוס ישראל'טאס דיל

פרינקלדור ג'ון מוחלינברוך

איזמירנה.

איסטאטאמארייטא אי ליטוראפ'ייה ג. ט'אקייטאן.

1898

John Möhlenbruch Korban Pessach

Esmirna 1898

קרבת פסח
איזמיר תרנ"ח (1898)

לה פואנזה איספיראנסה
 La Esperanza
 נומרו 1000 - 1921

שערי מזרח
 עם אטחון ושלום

צמת
 איל מאזלו
 EL MAZALOZO

לה בירדא
 איל בירדא

איל קומרסיאל
 EL COMERCIAL

איל מיסיריט
 מיסיריט

איל פריגונירו
 EL FREGONERO

איל קיסמיט פואיטה
 קיסמיט פואיטה

באייראם
 באייראם

איל סויטארי
 EL SOYTARI

איל סארסיליון
 סארסיליון

שלום
 איל אירואים

איל מונדו
 LE MONDE

איל לאבוראדור
 לאבוראדור

לה פואנזה איספיראנסה
 LA ESPERANZA